

Sahibi

Ankara Üniversitesi Bilgi Yönetim Sistemleri Belgelendirme ve Bilgi Güvenliği Merkezi (BİL-BEM)

Editör

Fahrettin ÖZDEMİRCİ

Editör Yardımcıları

Bahattin YALÇINKAYA
Mehmet TORUNLAR
Burcu YILMAZ

Yabancı Dil Editörleri

Özgür KÜLCÜ
Özlem GÖKKURT DEMİRTEL

Editör Kurulu

Fahrettin ÖZDEMİRCİ
Fazıl GÖKGÖZ
Hayri SEVER
Hrvoje STANČIĆ
John GATHEGİ
Özgür KÜLCÜ
Özlem GÖKKURT DEMİRTEL
İbrahim ARPACI
Kıymış DALKIR
Nevzat ÖZEL
Bahattin YALÇINKAYA
M. Altay ÜNAL
Sefer YAZICI
Mehmet TORUNLAR
Burcu YILMAZ

Yönetim Yeri:

Ankara Üniversitesi
Bilgi Yönetim Sistemleri
Belgelendirme ve Bilgi Güvenliği
Merkezi (BİLBEM)
Gölbaşı 50. Yıl Yerleşkesi
BEYAS Binası 06830
Gölbaşı/ANKARA

İletişim:

bydergisi@ankara.edu.tr

bydergisi@gmail.com

bilbem@ankara.edu.tr

Tlf: (0312) 484 51 89

Editörden...

Arşivlerin Toplumsal Kimliklendirme Rolü ve Pandemi

11 Kasım 1846 tarihinde kurulan Hazine-i Evrak'ın kuruluş gününe yakın bir tarihte yayınlanan Dergimizin bu sayısının "Editörden" köşesinde, arşivlerin toplumsal kimliklendirmeye etkileri yönünde bir takım tespitlere yer verilmiş ve pandeminin mesleğe etkilerine kısaca değinilerek arşivler konusuna bir kez daha dikkat çekilmesi amaçlanmıştır.

Arşivlerin geçmiş-bugün-gelecek arasında bağlayıcı bir unsur olduğu olgusuna sıklıkla müracaat etmekteyiz. Ancak geçmiş-bugün-gelecek arasındaki bağlantı kronolojik bir husus olmaktan ziyade *anlamsaldır*. Yani arşivler bünyelerinde barındırdıkları bilgi birikimleri ile geçmiş bugüne, bugünü geleceğe bağlarken bu kronolojinin oluşumu sürecinde ortaya çıkan "anlam dünyasını" da taşıma görevini yerine getirir. Anlam dünyasını taşımak, bağlantılar kurmak aynı zamanda kişiselden, kurumsala, en önemlisi de toplumsal alana bir kimlik kazandırmakla da doğrudan irtibatlıdır.

Arşivlerin kimlik kazandırmaya aracılık ettiği tarihi tecrübelerle dayalı bir olgudur ve bu kimliklendirme özelliği döngüsel bir özellik taşır. Arşivleri, kişiler, kurumlar, toplumlar oluştururken, bünyesinde barındırdığı bilgi birikimi de ait olduğu kişinin, kurumun, toplumun doğasını ortaya koyarak kimliklenmesine ve bu kimliğin gelecek kuşaklara aktarılmasına aracılık eder. Yani toplum ve arşivler daima birbirini besleyen bir döngü oluştururlar.

Arşivlerin toplumsal doğaya uygun içeriği, geçmişten geleceğe o toplumun tanımlayıcı, betimleyici bir unsuru olmasının da önemli göstergelerindedir. Bünyelerinde barındırdıkları bilgi birikimi ile toplumsal kimlik arasındaki uyumsuzluk, müdahaleli bazı durumları içerir ki, bu son derece olumsuz yansımaları, asli kimliğin kaybolmasını ortaya koyar. Bu noktada şu soruyu sorarak ilerleyelim: Arşivlerin doğası nedir, bu doğayı oluşturan etmenler ne olabilir?

Toplum, kendi özgün doğasını, tek tek bir bireyden başlayarak çoğunluğun asgari müşterekte birleştiği davranış, düşünme, algılama, hissetme gibi değerler dizininin ortaya çıkmasıyla şekillendirir. Arşivler de doğasını, onu kuran, kurgulayan, bilgi/belge üreten, yöneten, talep eden bireylerin ve toplumların, değerler dizinine dayalı bilgi varlıklarından ve onların içeriklerinden oluşturur. Bireyin toplumsal çerçevede, asgari müşterekte birleştiği değerler dizini, bilgi, eylem, icraat, kanaat ve söylem düzeyinde belgeleşerek arşivlerin doğasını biçimlendirir. İlk önce şunu hemen söylememiz gerekir ki, nerede bir idari iş, işlem var ise, belge/bilgi yönetimi veya arşivcilik oraya gelir, o iş, işlem üzerinde etkinliğini ve işlevlerini gösterir. Bunu uygulayanlar farkında olmasa da her belgenin üretimindeki, dosyalanmasındaki, saklanmasında ve tekraren kullanılmasındaki iş ve işlemler arşivciliğin bir parçasıdır. Bu işlevler toplumsal doğanın bir parçası olarak hayat bulurken, arşivler de doğal akış içerisinde toplumsal doğadan beslenerek kendi doğasını oluşturur.

Elbette bu doğanın da kendisine ait bir algısı ve bilinci mevcuttur. Bireylerin anlam dünyası ve amaçları ortak bir paydada buluşup toplumsal anlam dünyasını ve hedeflerini oluşturduğunda, bu anlam dünyasının, hedeflerin ve icraatların belgeler üzerine kayıt edilmesi arşivlerin doğasını besler. Arşivler bu anlamda bireysel ve toplumsal anlam dünyasını duygu ve düşünce olmaktan bir ileri evreye taşıyarak bu duygu ve düşünceleri bedenleştirir. Belgeler, bu yapısal özellikleriyle toplumsal doğanın, bilincin, anlamların ve amaçların cisimleşmiş halidir. Bunun gelecek kuşaklara aktarımı aynı zamanda o toplumun kimliğinin de bilinç düzeyinde aktarılmasıdır.

Belgeleşerek cismanileşmiş bilinç ve bu bilincin çerçevlendirdiği kimlik, artık bireyin dışına çıkmıştır, bireyi aşar, aslında ondan önce de vardır, bugüne taşınmıştır, bireyden sonra da toplumsal düzeyde yaşamaya, bir şeyler aktarmaya devam eder. Bu bilinç ve kimlik, toplumlara ayırıcı ve öznel niteliğini verir. Bir Türkü İngilizden, Almandan, Rustan ayıran unsurlardan bir tanesi de budur. Toplumların arşivlerinin doğasını da birbirinden farklı kılan husus, bünyelerinde barındırdıkları bilgi varlıklarının içerikleridir.

Tüm bunlardan yola çıkarak şunu söylemek artık mümkün hale gelmektedir: Arşivler, idari, hukuki ve diğer yapısal özellikleriyle beraber, bir toplumun ne kadar kendi asli değerleriyle var olmaya devam ettiğinin, ne kadar dönüştüğünün, geliştiğinin veya gerilediğinin test edilerek görülmesine/gösterilmesine aracılık eden bir mekanizma olarak da nitelenebilir.

Bu çerçevede arşivler toplumsal doğayı ve kimlik bilincini gösterme konusunda insanlara mantıksal ve delile dayalı bir zemin kazandırır. Bu mantığa oturtulmuş zemin, geçmişten bugüne, bugünden de geleceğe yönelik değerler dizinini ve anlam dünyasını taşımaya, iletmeye aracılık ederken, şiddetli savrulmalara, köklerden kopmaya, değerler sistemi ile yabancılaşmaya karşı da savunma refleksinin itici bir gücü olur. Farklı bir ifade ile arşivlerin bünyesinde barındırdığı bilgi birikimi gelecek nesillere doğru bir biçimde aktarılacak zamanında ve zemininde kullanıldığında, birçok işlevine ek olarak özgün toplumsal kimliğe karşı meydan okuyan, baskın farklı kimliklere, yabancı toplumsal dayatmalara karşı *entelektüel takviye* unsurudur.

Bugün yerine getirilecek, hedeflere, amaçlara hizmet edecek faaliyet tasavvurlarında, geçmişe ait deneyim ve birikimlerin de değerlendirilmesi, yürütülecek çalışmaların daha rafine haline gelmesine ciddi katkılar sunar. Çünkü geçmiş durağan, tek boyutlu, değişmez unsurlardan veya olgulardan oluşmaz. O da canlı, sürekli değişip yenilenebilen bir olgusalılığı içerisinde barındırır.

Arşivlerde, kronolojik olarak geçmişi ne kadar geriye dayanırsa dayansın, cinsi ve niteliği ne olursa olsun, arşiv belgeleri düzenli korunup istifadeye sunulduğunda, yeni kuşakların kendi önceliklerine, gereksinimlerine, hedeflerine ve amaçlarına uygun yorumlara ve eylemlere de ev sahipliği yapar. *Geçmişe ait arşiv belgesi yalnızca bir başlangıç noktasıdır*, günün ihtiyaçlarına, bugünkü hizmet ve faaliyetlere yönelik olarak bu başlangıç noktası yorumlanmayı veya kullanılmayı bekler. *Bugün üretilenler ise geleceğin başlangıç noktasını oluşturur*.

Toplumsal kimliğin ve bilincin gelişmesindeki araçlardan birisi olduğunu ifade ettiğimiz arşiv belgelerinde o gün için ne yazıldığı, ne yapıldığı kadar önemli olan bir şey de bugüne ne söylediğini tespit edebilmektir. Yani belge/bilgi, bilgeliğe aracılık ettirilebilir. Ancak bunları yapabilmek için arşiv sistemlerinin ve süreçlerinin doğru ve düzgün oluşturulması ve çalıştırılması gerekmektedir.

O zaman şu tespit de hemen yapılabilir: Arşivlerini düzenli oluşturan, yöneten ve kullanabilen toplumlar kimlik sahibidir, kimlik sahibi olarak da bilgeliği gelişmiş bir değer toplumdur.

Böylesi bir değer toplumu olma konusunda toplumun her kesimine rol düştüğü gibi arşivcilere, belge/bilgi yönetimi profesyonellerine daha çok iş düşmektedir. Toplum tarafından mesleğin ve arşivcinin önem ve değerinin yeterince anlaşılamadığı da hepimizin malumudur. O halde bu mesleğin profesyonellerinin daha yoğun çabalamasına ihtiyaç vardır. Başkaları sizin önem ve değerinizi anlayamıyorsa, anlatmak ve doğruları kabul ettirmek hususunda daha çok gayret etmekle birlikte bazı paradigma değişikliklerine de başvurmak gerekebilir mi? Bu soruyu cevaplamak da mesleki gelişime önemli bir mesafe katettirebilir.

Alışkanlıkları, yerleşmiş kuralları, mevcut bilgi ve beceri setlerini, bugün ve bundan sonra olması gerekenlerin yerine ısrarla ikame etmek, zamana, tarihe, değişimlere ve gelişmelere direnmek, mevcudu

farklı cümlelerle farklı teknolojiler üzerinden değişime, gelişime uğratmadan sürdürmek, kendimizle birlikte bilgi/belge yönetimi, arşivcilik mesleğini de doğal akışın ve gelişimin dışına itebilecektir.

Bu çerçevede arşivciler, büyük sorumluluk ve vebal altındadır. Bu sorumluluk ve vebalden kurtulmanın yegâne yolu da mesleğin gelişimini ve değişimini sağlayabilmek için elinden gelenin fazlasını yapmaktır. Her şeyin değiştiğini ve bu değişikliğin bugüne kadar bildiğimiz ve alıştığımız kurulu düzenimizi, konfor alanımızı sarsacağını pandemi düzeni de bizlere göstermiş durumdadır.

Covid-19 salgınının 2020'nin başında bir pandemiye dönüşmesiyle tüm dünyayla birlikte ülkemiz de sarsıldı. Sosyal yaşam koşullarının yeniden şekillenmesi, fiziki mesafe ve izolasyon gibi konular günlük hayatımıza yerleşti. Uzaktan çalışma, çevrimiçi toplantılar, dijital ders platformları, sanal satış marketleri gibi hususlar hayatımızın bir parçası veya adeta "yeni normalimiz" haline geldi.

Pandemiyle birlikte dijital teknolojilere ilginin arttığını gözlemledik. Salgın öncesi dijital dönüşüme çeşitli sebeplerden ötürü mesafeli bakan veya olayı yalnızca son model bir ürün ve teknolojik donanım meselesi olarak gören kurumlar dahi, şimdilerde öncelikle dijital altyapı dönüşümünü tamamlayarak iş süreçlerini bunlara eklemlemeye çabalamaktadır. Pandemi küresel boyutta bütün dinamikler üzerinde hızla değişim getirirken, kamu kurum ve kuruluşlarında, idari tüm iş ve işlemlerde verimli, esnek ve güvenli süreçler kurgulamanın önemini de ortaya koymuştur.

Bu noktada pandeminin mesleğe olumlu bir etkisinden bahsedilebilir; bu da dijital dönüşüm ve dijital kamu için bilginin/belgenin profesyonelce yönetilmesinin ve arşivlerin düzenli tutulup belgelerin güvenli, kolay ve hızlı erişime yönelik bir sistematikle hizmete sunulmasının, kamusal hayata devam etmenin en kritik unsurlarından birisi olduğunun çoğunluk tarafından anlaşılmasıdır.

Bilginin/belgenin yönetilebilirliği, izlenebilirliği, etkili kararlar alabilmek açısından son derece önem taşıyan bir konudur. Belgeye/bilgiye kolay ve hızlı erişim sağlanması bir kurumun kriz anında, tüm fonksiyonlarıyla uzaktan ve dağınık bir yapısalılık üzerinde etkili ve verimli çalışmasını sağlayabilir. Sistemli ve bütün süreçleriyle hayata geçirilmiş profesyonelce yönetilen bir bilgi/belge yönetim sistemi, kurumsal ve aynı zamanda devlet düzeyinde riske uğrama oranını azaltırken kurumsal değerleri ortaya çıkarmak üzere gelişmenin ve ilerlemenin önündeki engellerin aşılmasını getirebilir.

Covid-19 sürecinin hepimize gösterdiği gibi, yakın bir gelecekte normal akış içerisinde de tamamen dijital bir dünya ve uzaktan çalışma, kurumların faaliyetlerini sürdürmesi için kaçınılmaz bir husus olarak karşımızdadır. Bundan sonra hayatın normale dönmesi, oluşan değişik krizlerin de atlatılmasından sonra kurumlar kendi değerlendirmelerini yapmaya devam edeceklerdir. Benzer bir olağanüstü durumda faaliyetlerin, hizmetlerin kesintiye uğramaması için büyük olasılıkla yeni felaket senaryolarına çözüm arayışları ve kamusal alanda pandemiden çıkarılan derslerin hayata geçirilmesi gündeme gelebilecektir.

Kamu nasıl bugünle ilgili felaket kurtarma senaryolarını test ediyorsa, gelecekte ortaya çıkabilecek farklı kriz senaryolarını da test etmeleri, bu testler neticesi ortaya konulacak simülasyonlar doğrultusunda, dijital bir dünyaya ve uzaktan çalışmaya uyum sağlayabilmek amacıyla bilgilerini/belgelerini, tüm unsurları ve fonksiyonlarıyla birlikte yönetebilmeleri elzem görünüyor. Tüm bunlar, artık profesyonel bilgi/belge yöneticilerine acilen ihtiyaç hissedileceği gerçeğini de karşımıza çıkartıyor.

Bu gerçeklikten hareketle bilgi/belge yöneticilerinin, arşivcilerin de mesleki yeterlilikleri, kapsama alanları, yeni bilgi ve beceri setlerine olan ihtiyaçları hususunda kendilerini test edip, eksikliklere yönelik gelişim ve değişim çizelgelerini ve projelerini hızla hayata geçirmeleri gerekiyor. Bu hususların vakit kaybetmeden tartışılmaya açılması hayati önem taşıyor. Kaybedilen her saniye bu alandan başka alanlara rol kaptırıyor.

Teşekkür

Bilgi Yönetimi Dergisi, 3'üncü yılında 6'ncı sayısıyla okurlarıyla buluşuyor. Bu sayının zamanında yayınlamasını sağlayan araştırmacı yazarlarımıza, vakitlerini ayırarak kısa sürede makaleleri inceleyip, sürecin aksamadan devamını sağlayan editörlerimize ve bu sayıya hakemlik yaparak zamanlarını ayıran, görüş ve değerlendirmelerini bizlerle ve yazarlarla paylaşarak katkı sağlayan Prof. Dr. Coşkun POLAT, Prof. Dr. Fazıl GÖKGÖZ, Prof. Dr. Hrvoje STANČIĆ, Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ, Prof. Dr. Niyazi

ÇİÇEK, Doç. Dr. Bahattin YALÇINKAYA, Doç. Dr. Fikret ARI, Doç. Dr. İbrahim ARPACI, Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA, Doç. Dr. Semra GÜNDÜÇ, Dr. Öğr. Üyesi Kasım BİNİCİ, Dr. Mehmet Altay ÜNAL, Dr. Metin TURAN hocalarımıza, verdikleri destek ve sağladıkları katkı için ayrı ayrı teşekkür ediyoruz. Yine dergimizin Hakem Kurulu üyeliğini kabul eden Marmara Üniversitesi Mekatronik Mühendisliği Bölümü'nden Dr. Öğretim Üyesi Hüseyin YÜCE, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan Dr. Metin TURAN, Kara Kuvvetleri Komutanlığı'ndan Dr. Safa Burak GÜRLEYEN hocalarımıza da bu satırlardan teşekkürlerimizi iletiyoruz.

Güzel bir gelişmeyi de burada dikkatlerinize sunmak isteriz: Araştırmacıların ulusal ve bilimsel içeriğe elektronik ortamda erişimlerini sağlamak amacıyla uluslararası standartlara uygun olarak geliştirilen, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ile Üniversitelerarası Kurul (ÜAK)'ın atama ve yükseltmelerde kabul ettiği bir "dizin" olarak akademi dünyası açısından da son derece önemli olan TR Dizin'e, Dergimiz de kriterleri karşılaması sebebiyle kabul edilmiştir. Bu çerçevede dergimiz, TR Dizin web sayfası üzerinden taranabilmektedir.

Bilgi Yönetimi Dergisi, bilgi/belge yönetimi, arşivcilik konusunda özgün makalelere yer vererek bu alanda disiplinler arası bir yaklaşımla orijinal bakış açıları sunmaya çalışırken yeni bakış açılarının yeni nesil araştırmacıları heveslendirmesini, heyecanlandırmasını da ümit ediyoruz. Bu gayretler ve ümitler, dergimizi takip eden araştırmacılarımız, okurlarımız ile hakemlerimizden gelen önerilerle devam edecektir. Disiplinler arası bir yaklaşımla gelişime, ilerlemeye, entelektüel takviyelere, toplumsal kimliklenmeye aracılık edecek, bilimsel tartışmalara imkân sağlayacak, yeni ufuklar açacak içeriklerle dolu gelecek sayılarda buluşmak dileğiyle...

31 Aralık 2020, Ankara
Mehmet TORUNLAR
Editör Yardımcısı